

Mölnads stad

Granskning av kontroll och hantering
av fordon



Building a better
working world

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund.....	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Revisionskriterier.....	3
1.4. Ansvarig nämnd	3
1.5. Avgränsning	3
1.6. Metod.....	3
2. Servicenämnden.....	4
2.1. Mölndals stads organisering av fordonshanteringen.....	4
2.2. Transportcentralen	4
2.3. Styrning, uppföljning och intern kontroll	6
2.4. Stickprovsgranskning av körjournaler	8
2.5. Bedömning.....	9
3. Vård- och omsorgsnämnden	10
3.1. Styrning, intern kontroll och uppföljning	10
3.2. Stickprov av körjournaler	11
3.3. Bedömning.....	12
4. Samlad bedömning	14
4.1. Bedömning utifrån revisionsfrågorna	14
4.2. Slutsats	14

Bilagor:

Bilaga 1 Bakgrund

Bilaga 2 Revisionskriterier

Bilaga 3 Intervju- och dokumentförteckning

Bilaga 4. Skatteverkets rekommendationer avseende körjournal

Sammanfattning

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Mölndals stad har EY granskat servicenämndens och vård- och omsorgsnämndens kontroll och hantering av fordon. Syftet med granskningen har varit att bedöma om berörda nämnder har säkerställt en tillräcklig intern kontroll avseende hantering och användning av kommunens bilar.

Granskningen visar att servicenämnden tillhandahåller fordon och service dels för sin egen verksamhet, dels för övriga nämnder. Verksamheten bedrivs utifrån skriftliga rutiner. Det finns även system för automatisk uppföljning om exempelvis fastställda nivåer för trängselavgift eller drivmedelskostnader överstigs i inkommande fakturor. Granskningen visar att skador på stadens fordon i stort är vanligt förekommande. Det görs i dagsläget ingen systematisk uppföljning av skador vilket föreskrivs i stadens riktlinjer för resor. Genomfört stickprov samt granskningen i övrigt visar att nyttjandet av fordon registreras i elektroniska körjournaler som till viss del motsvarar Skatteverkets rekommendationer. Däremot saknas i systemet uppgifter om förare, ärenden och tankning såsom föreskrivs i Skatteverkets rekommendationer.

Hemtjänsten inom vård- och omsorgsnämnden följer i stort de styrdokument och riktlinjer som finns för fordonshantering i Mölndals stad. Verksamheterna har därutöver utarbetat egna rutiner. Enhetschefer ansvarar för att rutiner implementeras hos medarbetare. I likhet med servicenämnden används elektroniska körjournaler vilket innebär att uppgifter saknas om förare, ärenden och tankning. Skador på fordon är relativt vanligt förekommande vilket medför kostnader för enheterna. Det saknas uppföljning av skador så som föreskrivs i stadens riktlinjer för resor.

Utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning bedömer vi att servicenämnden samt vård- och omsorgsnämnden i huvudsak har säkerställt en tillräcklig intern kontroll avseende hantering och användning av kommunens bilar men att det finns vissa gemensamma utvecklingsområden. Utvecklingsområdena rör dels nämndernas uppföljning och kontroll av skador på fordon, dels efterlevnaden av Skatteverkets rekommendationer avseende körjournaler. Slutligen har i granskningen framkommit att det kan finnas behov av att utreda vissa gemensamma frågor såsom alkohol och det eventuella behovet av ytterligare eller andra stadsgemensamma styrdokument avseende fordonshantering.

Utifrån granskningen rekommenderar vi servicenämnden att:

- ▶ utifrån sitt ansvar för stadens fordonshantering, överväga hur dokumentation i körjournaler ska följa Skatteverkets rekommendationer i syfte att undvika risk för förmånsbeskattning för anställda
- ▶ utifrån sitt ansvar för stadens fordonshantering överväga att utreda stadens behov av gemensamma styrdokument avseende fordonshantering
- ▶ tillse att skador på fordon följs upp i enlighet med gällande styrdokument

Utifrån granskningen rekommenderar vi vård- och omsorgsnämnden att:

- ▶ tillse att skador på fordon följs upp utifrån nämndens ansvar för kontroll och uppföljning av verksamheten
- ▶ överväga att utreda nämndens behov av gemensamma styrdokument kring fordonshantering utifrån uppgifterna om att enheterna utarbetar egna sådana

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunrevisionen i Mölndals stad har bedömt det som väsentligt att genomföra en granskning rörande styrning och kontroller avseende hanteringen av stadens fordon. Ansvarsgrunder som är relevanta i denna granskning är bland annat risken för brister i styrning och intern kontroll av verksamhet samt brister i styrning och intern kontroll av ekonomi. Se bilaga 1 för granskningens bakgrund.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om servicenämnden samt vård- och omsorgsnämnden säkerställt en tillräcklig intern kontroll avseende hantering och användning av kommunens bilar. I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Har nämnderna säkerställt en tillräcklig intern styrning och kontroll avseende fordonshanteringen?
 - Finns tillräckliga rutiner och kontroller avseende fordonsförteckning, kostnadsfördelning, körjournaler, nycklar, nyttjande, underhåll och drivmedelskostnader?
 - Är rutiner förankrade?

1.3. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna i denna granskning framgår av bilaga 2.

1.4. Ansvarig nämnd

Granskningen avser servicenämnden samt vård- och omsorgsnämnden.

1.5. Avgränsning

Granskningen avgränsas i enlighet med ställda revisionsfrågor.

1.6. Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentanalys, intervjuer, skriftliga frågor och stickprovsgranskning.

Intervju- och dokumentförteckning framgår av bilaga 3 tillsammans med en utvecklad beskrivning av metod för stickprovet.

2. Servicenämnden

2.1. Mölndals stads organisering av fordonshanteringen

Servicenämnden i Mölndals stad bildades 2019 och ansvarar enligt reglemente för administration och underhåll av stadens samlade fordonsbehov.¹ Servicenämnden ansvarar även för administration och underhåll av stadens upphandlade bilpool.

Inledningsvis redovisar vi hur servicenämnden har organiserat verksamheten kopplat till fordon. Därefter redovisar vi nämndens styrning, uppföljning och kontroll.

2.2. Transportcentralen

Inom serviceförvaltningen ansvarar Transportcentralen för hantering av leasing och underhåll av fordon. Transportcentralen inrättades 2006 i syfte att minska enhetschefers administration avseende fordonshanteringen. Transportcentralen består av en verksamhetschef och två fordonsadministratörer som hämtar och lämnar bilar, utför enklare reparationer, bokar service och sköter övrig administration. Därutöver finns tre anställda som arbetar med intern posthantering.

Transportcentralen leasar fordon och hyr därefter ut dem till övriga förvaltningar. Stadens upphandlingsavdelning ansvarar för upphandling av leasingavtal. Det beskrivs att staden i dagsläget saknar ett eget ramavtal. Avrop sker istället genom de avtal som tillhandahålls av SKL Kommentus.² Samtliga fordon som tillhandahålls av Transportcentralen listas i en *fordonsförteckning*. I förteckningen redovisas uppgifter om enhet, fabrikat, fordonstyp, registreringsnummer, förvaltning, drivmedel, förekomst av reservnyckel, samt uppgifter rörande leasingavtal och besiktning.

Majoriteten av stadens fordon används inom vård- och omsorgsförvaltningen (ca 110 fordon), serviceförvaltningen (ca 70 fordon) och tekniska förvaltningen (ca 60 fordon). Stadens samlade fordonsflotta utgörs av totalt cirka 290 fordon. Utöver den gemensamma fordonsflottan finns även ytterligare fordon, exempelvis tyngre fordon och vissa typer av specialfordon inom tekniska förvaltningen.

2.2.1. Uthyrning av fordon

Respektive förvaltning betalar en fast hyreskostnad per fordon till Transportcentralen. I hyreskostnaden ingår följande:

- ▶ 1500–6000 fria mil per år
- ▶ Drivmedel
- ▶ Fordonsskatt
- ▶ Försäkring
- ▶ Trängselskatt som understiger 150 sek per månad
- ▶ Parkeringsavgifter som understiger 150 sek per månad
- ▶ Tvätt och städ (standardprogram)
- ▶ Bärgning och assistans dygnet runt
- ▶ Service och reparationer orsakade av normalt slitage

¹ Med fordon avses i denna granskning en personbil upp till 3,5 ton.

²SKL Kommentus är en del Sveriges Kommuner och Regioner och tillhandahåller ramavtal till kommuner och regioner inom flera olika områden.

- ▶ Vinter och sommardäck, samt byten och reparationer av dessa (ej vid skador orsakade av förare)
- ▶ Ersättningsbil, vid service, besiktning och reparationer (ej vid skadereparationer och förarrelaterade reparationer)

Antalet fria mil bestäms av Transportcentralen utifrån tidigare historik för körsträckor och bränsleanvändning.

Samtliga fakturor för trängselskatt och bränsle hanteras av Transportcentralen. Fakturor för trängselskatt attesteras automatiskt upp till 150 kr medan fakturor över 150 kr granskas. Vid granskningar kontrolleras om det funnits särskilda anledningar till att köra över kommungränsen till Göteborg. Vid samtliga kontroller tillfrågas enhetschef om det finns förklaring till avvikelserna. Av intervju framgår att det i genomsnitt förekommer en avvikande faktura per månad totalt sett för samtliga stadens fordon.

Drivmedelskostnader ingår i den fasta hyreskostnaden för leasingbilar. Varje bil är utrustad med ett drivmedelskort. Fakturor för drivmedel över 2500 kr granskas. Vid kontroller kontrolleras bland annat att rätt bränsle tankats samt om bränsleanvändningen är avvikande.

2.2.2. Körjournaler och telematik

I Mölndals stad används elektroniska körjournaler (telematik) i samtliga fordon som tillhandahålls av Transportcentralen. Av Transportcentralens hyrbilsguide framgår att systemet är infört för att anställda ej ska riskera att bli påförda skattekostnader för bilförmån utifrån Skatteverkets regler. Telematik registrerar körsträckor, start, stop och tidpunkter, samt antal resor. Stopp registreras när tändningen har varit avslagen under en kortare tid.³

I den elektroniska körjournalen registreras inte vem som framfört fordonet. Det dokumenteras inte heller på annat sätt. Av intervju framgår att det inom serviceförvaltningen inte har funnits behov av att registrera vem som framför fordonet. Orsaken är att merparten av de fordon som används inom förvaltningen endast används av en anställd och att en ökad kontroll skulle medföra ökade kostnader.

2.2.3. Nyckelhantering

Vid uthämtning av bil delas en nyckel ut av Transportcentralen. För bilar som ska användas både dag och natt delas två nycklar ut. Resterande nycklar förvaras på Transportcentralen. Varje enhet ansvarar själva för hur nycklarna hanteras.

2.2.4. Nyttjande och underhåll

Transportcentralen ansvarar för underhåll vilket ingår i den fasta hyreskostnaden. Av intervju framgår att skador förekommer framförallt på de fordon som används av flera anställda inom en förvaltning. Däremot är skador mindre vanliga på fordon som endast nyttjas av en person.

Transportcentralen beslutar om vilka skador som ska repareras. Respektive verksamhet ansvarar för kostnaderna som uppstår till följd av skador. Det framgår att antalet skador är relativt konstanta sett över tid. Det görs ingen samlad redovisning av skadorna.

³ Den exakta tiden kan röra sig om några sekunder upp till tre minuter enligt uppgift från Transportcentralen.

2.3. Styrning, uppföljning och intern kontroll

Kommunfullmäktige i Mölndals stad har i budget 2020 fastställt ett mål om att "bedriva det miljö- och klimatarbete som krävs för långsiktigt hållbar utveckling av staden". Det anges att staden ska närma sig fossiloberoende genom effektiv resursanvändning, cirkulär ekonomi och hållbara transporter.

Av servicenämndens *verksamhetsplan* 2020 framgår att nämnden har som mål att minska sitt klimatavtryck samt bidra till att minska stadens totala klimatavtryck. Kopplat till målet finns en indikator om att uppnå en fossiloberoende fordonsflotta i staden till 2025.

Nämnden *följer upp* verksamheten månatligen, vid delårs- och årsbokslut samt vid den årliga bokslutsdagen. Av protokollgranskning framgår att nämnden erhållit uppföljning från verksamheterna avseende arbetet mot målet om minskat fossilberoende i fordonsflottan vid nämndens sammanträde den 27 februari, 26 mars, 23 april, 28 maj och 17 juni. I uppföljningen kan inte utläsas prognos eller bedömning av måluppfyllelse.

Av servicenämndens *internkontrollplan* framgår att implementering av en fossiloberoende fordonsflotta identifierats som en risk. De fossilfria fordon som finns på marknaden är en utmaning för staden eftersom det krävs en utbyggd infrastruktur med laddstationer för elbilar samt tankstationer med fossilfritt drivmedel. Detta berör såväl staden som externa fastighetsägare.

Tre kontrollpunkter är kopplade till den identifierade risken i internkontrollplanen. Kontrollpunkterna har inte följts upp under tidigare år. Enligt planen ska följande kontroller göras:

- ▶ Omvärldsspaning nya alternativ till fossilfritt
- ▶ Dialog med fastighetsavdelningen m.fl.
- ▶ Se över möjligheter att minska bilflottan i sin helhet

Verksamhetschef för Transportcentralen ansvarar för att kvartalsvis genomföra kontrollerna. Resultatet ska rapporteras till nämndens sammanträde i juli och december. Av protokollgranskning framgår att nämnden per mars 2020 tagit del av en uppföljning av internkontrollarbetet. Av uppföljningen framgår att förvaltningen utifrån den identifierade risken dels genomfört en presentation i stadsdirektörens ledningsgrupp, dels genomfört ett möte med den förvaltning som nyttjar flest fordon.

Nämnden har därtill fått uppföljning med bäring på fordonshanteringen i samband med rapportering kring övriga insatsmål vid nämndens sammanträde i februari. Av uppföljningen per februari framgår att Transportcentralen försett vård- och omsorgsförvaltningens ekonomifunktion med statistik gällande körsträckor och antal fordon per avdelning för att ge förvaltningen bättre kontroll över bestånd och behov.

Av intervju framgår att en utmaning med att infria målet om en fossilfri fordonsflotta är att varje förvaltning i Mölndals stad har rätt att besluta om inköp av fordon, utöver de fordon som tillhandahålls av Transportcentralen. Servicenämnden saknar således möjlighet att kontrollera att stadens övriga förvaltningar köper in fossilfria fordon. Av intervju framgår att frågan har lyfts med servicenämndens presidium och även planeras att lyftas till stadsledningen.

2.3.1. Riktlinjer och rutiner

Stadens fordonshantering regleras i ett antal styrdokument. Dessa redovisas nedan.

- **Riktlinjer för resor** reviderades av kommunstyrelsen i december 2017. I dokumentet framgår de riktlinjer som gäller för resor som görs i tjänst av anställda och förtroendevalda i Mölndals stad. Respektive chef ansvarar för att säkerställa att medarbetare känner till stadens riktlinjer. Av riktlinjerna framgår att kollektivtrafik eller cykel i första hand ska användas. Vid längre resor ska poolbil eller enhetsknuten bil användas om tidsvinsten är stor eller i särskilda fall, exempelvis vid transport av otymplig, ömtålig eller tung utrustning.

Av dokumentet framgår att följande nyckeltal ska följas upp: resande med egen bil i tjänsten, bränsleåtgång i stadens bilar, kortladdningar för Västtrafikkort och antal leasade tjänstecyklar. Därtill framgår att skador på stadens egna och leasade bilar ska följas upp. Syftet med uppföljningen är att säkerställa att riktlinjerna bidrar till att uppfylla Vision Mölndal 2022 och stadens mål om hållbart resande. Det framgår inte av riktlinjen vem som ansvarar för uppföljningen av skador på fordon. Enligt uppgift ansvarar serviceförvaltningen för uppföljningen. Dokumentstudier och intervjuer visar att det saknas en samlad uppföljning av skador men att det däremot finns dokumentation för respektive fordon.

- **Trafiksäkerhetsanvisning för anställda i Mölndals stad** beslutades av stadsdirektören i juni 2018. Dokumentet anger de anvisningar som gäller för anställda och förtroendevalda i Mölndals stad som framför fordon i tjänst. Av dokumentet framgår att anställda genom sin kompetens, sitt körsätt och övriga beteende alltid ska uppträda som föredömen i trafiken och följa gällande lagstiftning.

Av trafiksäkerhetsanvisningarna framgår därtill att det kan bli aktuellt att montera alkolås på stadens fordon men att frågan behöver utredas ytterligare innan beslut tas. Frågan har enligt uppgift inte diskuterats politiskt. Det beskrivs att det åligger varje förvaltning att besluta om alkolås på fordon. För närvarande finns alkolås på samtliga fordon inom tekniska förvaltningen. Serviceförvaltningen har också valt att prioritera att införa alkolås på nya fordon.

- **Transportcentralens fordonsguide** – dokumentet utgör en praktisk vägledning för hantering av fordon i Mölndals stad. Av dokumentet framgår bland annat de rutiner som gäller vid haveri, stöld och service. Fordonsguiden är inte daterad.
- **Rutin gällande alkohol och droger** beslutades av stadens HR-avdelning (avdelning för Human Resources) 2019. Dokumentet anger bland annat rutiner kring de fordon som är utrustade med alkolås. Det framgår exempelvis att den anställde ska informera chef vid underkänt utandningsprov. Närmsta chef ansvarar för att utreda om det finns missbruk eller en beroendesjukdom tillsammans med HR-konsult. Vid bekräftat missbruk eller beroendesjukdom ansvarar chef för att erbjuda rehabilitering enligt arbetsmiljölagen.

Utöver ovanstående styrdokument åligger det respektive förvaltning att besluta om hur fordon ska användas. Det innebär enligt uppgift att vissa förvaltningar eller verksamheter utarbetar egna styrdokument.

I intervju har framkommit att det kan finnas behov av en samlad fordonspolicy för staden. Även om nyanställda exempelvis får en introduktion om hur fordon ska hanteras kan det vara svårt för de anställda att utifrån ett flertal olika styrdokument få en samlad bild av hur fordon ska nyttjas.

2.4. Stickprovsgranskning av körjournaler

Inom ramen för granskningen har stickprov genomförts på körjournaler från fem slumpmässigt utvalda bilar inom serviceförvaltningen under perioden 2020-01-01 till 2020-01-31. I nedanstående stickprov har respektive fordens registreringsnummer ersatts med en siffra av anonymitetsskäl. Syftet med stickprovsgranskningen har varit att kontrollera hur servicenämnden säkerställer kontroll av användningen av fordon. De elektroniska körjournalerna har granskats mot Skatteverkets rekommendationer (se bilaga 4).

Resultatet av stickprovet redovisas på följande sätt:

- ▶ Grön – I enlighet med Skatteverkets rekommendationer
- ▶ Röd – Ej i enlighet med Skatteverkets rekommendationer
- ▶ Vit – Ej tillämpligt

I syfte att ge en översiktlig bild av hur bilarna har nyttjats under perioden redovisar vi även viss övrig data.

Tabell 1: Sammanställning av stickprovets resultat för servicenämnden

Kontrollpunkter/bil	1	2 **	3	4 **	5 **
Datum för resor framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Mätarställning vid start framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Mätarställning vid stopp framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Körsträcka framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Resväg, från plats och till plats framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Påbörjad rutt vid arbetsplats vid start på dagen framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Uppgift om förare framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Uppgift om ärende framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Uppgift om tankning framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Antal resor under perioden	67	53	172	130	57
Körsträcka under perioden	512 km	285 km	744 km	380 km	350 km
Antal resor per dag, medeltal*	2,66	1,67	6,33	2	3
Körsträcka per dag, medeltal*	25,2 km	6,1 km	29,1 km	3,56 km	15,46 km
Användning under dygnet, antal timmar medeltal*	5,85	1,52	6,74	2,43	2,04

*Medeltal avseende data från två slumpmässigt utvalda vardagar och en helg. **Bilarna tillhör Transportcentralen. Två av dessa är ersättningsbilar och en av bilarna är en servicebil som endast används i uttryckningssyfte.

Stickprovet visar att de elektroniska körjournalerna omhändertar merparten av Skatteverkets rekommendationer beträffande datum, mätarställning, körsträcka och resväg. Stickprovet visar även att inga av de kontrollerade fordonen har påbörjat resor från annan plats än kommunens lokaler vid start på dagen. Däremot saknas uppgifter om ärende, förare och tankning i samtliga körjournaler.

Resultatet av stickprovet visar därtill att användningen av fordonen varierar i stor utsträckning. Inga av ovanstående fordon kommer utifrån den användning som framgår i stickprovet att avverka de 1500 fria mil som är standard i stadens leasingavtal.

2.5. Bedömning

Av kommunallagen framgår att nämnderna ansvarar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Likaså ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt.

Granskningen visar att servicenämnden tillhandahåller fordon och service dels för sin egen verksamhet, dels för övriga nämnder. Verksamheten Transportcentralen ansvarar för olika uppgifter kopplat till fordon. Till stöd för dessa uppgifter finns rutiner. Det sker en automatisk uppföljning om vissa fastställda nivåer för trängselavgift eller drivmedelskostnader överstigs i inkommande fakturor. Granskningen visar att skador på stadens fordon i stort är vanligt förekommande. Det görs i dagsläget ingen systematisk uppföljning av skador vilket föreskrivs i stadens riktlinjer för resor.

Genomfört stickprov samt granskningen i övrigt visar att nyttjandet av fordon registreras i elektroniska körjournaler som till viss del motsvarar Skatteverkets rekommendationer. Däremot saknas i systemet uppgifter om förare, ärenden och tankning såsom föreskrivs i Skatteverkets rekommendationer.

Nämnden arbetar utifrån målet att minska sitt klimatavtryck. Kopplat till målet finns en indikator om att uppnå en fossiloberoende fordonsflotta i staden. Vid granskningens genomförande kan måluppfyllelsen inte utläsas av dokumentation. Nämnden följer upp verksamheten löpande i månatlig uppföljning, delårs- samt årsrapport samt inom ramen för internkontrollarbetet.

Vi bedömer sammantaget utifrån ovanstående att servicenämnden i huvudsak har säkerställt en tillräcklig styrning och kontroll avseende fordonshantering men att det finns vissa utvecklingsområden kopplat dels till uppföljning av skador, dels till efterlevnad till Skatteverkets rekommendationer.

3. Vård- och omsorgsnämnden

Inom vård- och omsorgsförvaltningen finns ca 110 fordon som leasas av Transportcentralen. Majoriteten av fordonen finns inom hemtjänsten. Enligt intervju med tre enhetschefer framgår att det på respektive enhet finns fem till sex fordon fördelade på 13-23 anställda. Flera av fordonen drivs av biogas.

3.1. Styrning, intern kontroll och uppföljning

Vård- och omsorgsnämnden har inte formulerat några egna mål i sin verksamhetsplan kopplat till fordonshantering eller till minskat fossiloberoende utifrån kommunfullmäktiges målsättning. I nämndens internkontrollplan ingår inte kontrollpunkter avseende kontroll och hantering av fordon.

Nämnden följer upp verksamheten regelbundet vid månatliga nämndssammanträden, delårs- samt årsbokslut. Enligt uppgift tar nämnden inte del av någon dokumenterad uppföljning avseende hur fordon hanteras inom nämndens verksamheter. Av intervju framgår dock att fordonsspår i vissa fall lyfts inom ramen för andra punkter vid nämndens sammanträden. Av protokollgranskning kan inte utläsas att nämnden under perioden januari-augusti 2020 har tagit del av någon uppföljning med bäring på fordonshanteringen. Av nämndens verksamhetsberättelse framgår inte heller att nämnden erhållit någon uppföljning med bäring på fordonshanteringen.

3.1.1. Riktlinjer och rutiner

Av dokumentet *riktlinjer för resor* framgår att respektive chef ansvarar för att säkerställa att medarbetare känner till stadens riktlinjer. Utöver de kommunövergripande riktlinjer och rutinerna som tidigare beskrivits har de hemtjänstenheter som ingår i granskningen utarbetat egna rutiner för fordonshantering. Dessa rutiner avser kontroll och hantering av fordonsskada, fortkörningsböter eller parkeringsböter. Av intervju framgår att det saknas en förvaltningsgemensam rutin men att enheterna själva tagit fram egna rutiner.

Det uppges vid intervju att nyanställda och vikarier får information om rutinerna samt Mölndals stads trafiksäkerhetsanvisning. Rutinerna upplevs i huvudsak som tillräckliga. Däremot anses det saknas verktyg för att följa upp vem som har framfört ett fordon.

3.1.2. Kostnader, skador, nyttjande och körjournaler

Av intervju framgår att *leasingkostnaden* för fordon inom hemtjänsten hanteras på verksamhetsområdesnivå och att den därmed inte belastar respektive enhet. Anledningen till detta är att en kostnadsfördelningsmodell där enheterna själva ansvarar för leasingkostnaden skulle få effekter på ersättningen till privata utförare av hemtjänst⁴ Utifrån nuvarande modell har enhetscheferna inte ekonomiska incitament att minska antalet fordon. Av intervju framgår dock att enheterna trots avsaknad av budgetincitament ser över antalet fordon som nyttjas.

Enheterna ansvarar däremot för *kostnader för fordonsskador*. Det beskrivs i intervju med enhetschefer inom hemtjänst att denna kostnad ofta är betungande för verksamheterna. Böter för fortkörning och felparkering bekostas av ansvarig förare.

⁴ Orsaken är att ersättningen till privata utförare styrs av den ersättning som ges till kommunala utförare enligt LOV, .Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Av intervju framgår att skador på fordon är ett återkommande problem inom hemtjänsten. Enheterna uppges arbeta på olika sätt för att minska skador och förmå personalen att rapportera skador. Enhetschef och representanter från Transportcentralen informerar exempelvis vid arbetsplatsträffar kring vikten av att rapportera skador och ta ansvar för hur fordon framförs. På vissa av enheterna ska personalen intyga skriftligt att de har tagit del av information kring hur skador ska rapporteras.

Då skador uppstår ska en skadeanmälan fyllas i och lämnas till försäkringsbolaget. Föraren av fordonet ansvarar för ifyllnad av skadeanmälan. Om föraren inte träder fram och fyller i skadeanmälan täcks inte reparationskostnaden av försäkringen vilket innebär att enheten får bära kostnaden.

Det beskrivs i intervju att det kan vara svårt att veta vem som har framfört fordonet. Då fordonens körjournaler saknar uppgifter om förare medför det svårigheter i att spåra föraren. Vid intervju framgår att det finns behov av verktyg eller annat stöd för att kunna veta vem som har framfört fordonet. Av intervju framgår att kostnaderna för att reparera fordon kan uppgå till 40 000–60 000 kr årligen för en enhet om inte skadeanmälan fylls i.

Av de rutiner som vi har tagit del av framgår att personalen inom hemtjänsten ska kontrollera att fordonet inte har skador varje gång ett fordon kvitteras ut. Respektive enhetschef har ett helhetsansvar för fordonen och ansvarar för att tillse att fordon kvitteras ut på ett korrekt sätt. Av intervju framgår att det inte alltid finns möjlighet för enhetschefen att kontrollera hur kvitteringen sker.

Inom hemtjänsten används nyckelskåp med kod för förvaring av bilnycklar. Det anges att koden till nyckelskåpen i förekommande fall inte är personlig utan att alla anställda använder samma kod för att få tillträde till nyckelskåpet. På vissa av enheterna behöver också nycklarna kvitteras ut.

3.2. Stickprov av körjournaler

Inom ramen för granskningen har stickprov genomförts på fem slumpmässigt utvalda bilar inom vård- och omsorgsförvaltningen. I nedanstående stickprov har respektive fordons registreringsnummer ersatts med en siffra av anonymitetsskäl. Syftet med stickprovgranskningen har varit att kontrollera hur vård- och omsorgsnämnden arbetar med att säkerställa möjligheten till kontroll av användningen av fordon. Körjournalerna har granskats mot Skatteverkets rekommendationer (se bilaga 4). därtill har ett antal nyckeltal tagits fram för att visa på användandet av respektive fordon under perioden 2020-01-01 till 2020-01-31.

Resultatet av stickprovet redovisas på följande sätt:

- ▶ Grön – I enlighet med Skatteverkets rekommendationer
- ▶ Röd – Ej i enlighet med Skatteverkets rekommendationer
- ▶ Vit – Ej tillämpligt

I syfte att ge en översiktlig bild av hur bilarna har nyttjats under perioden redovisar vi även viss övrig data.

Tabell 2: Sammanställning av stickprovets resultat för vård- och omsorgsnämnden.

Kontrollpunkter/bil	1	2	3	4	5
Datum för resor framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Mätarställning vid start framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Mätarställning vid stopp framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Körsträcka framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Resväg, från plats och till plats framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Påbörjad rutt vid arbetsplats vid start på dagen framgår av körjournal	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Uppgift om förare framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Uppgift om ärende framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Uppgift om tankning framgår av körjournal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Antal resor under perioden	77	628	112	139	243
Körsträcka under perioden	353 km	1277 km	467 km	741 km	1917 km
Antal resor per dag, medeltal*	2,66	17	10,33	4,66	6,3
Körsträcka per dag, medeltal*	9,93	40,7	12,06	15,9	43,3
Användning under dygnet, antal timmar medeltal*	2,75	8,92	2,88	8,76	5,43

*Medeltal avseende data från två slumpmässigt utvalda vardagar och en helg under perioden 2020-01-01 till 2020-01-31.

3.2.1. Resultat av stickprov

Stickprovet visar att de elektroniska körjournalerna omhändertar merparten av Skatteverkets rekommendationer beträffande datum, mätarställning, körsträcka och resväg. Stickprovet visar även att inga av de kontrollerade fordonen har påbörjat resor från annan plats än kommunens lokaler vid start på dagen. Däremot saknas uppgifter om ärende, förare och tankning i samtliga körjournaler.

Resultatet av stickprovet visar därtill att användningen av fordonen varierar i stor utsträckning. Endast två av ovanstående fordon kommer utifrån den användning som framgår i stickprovet att avverka de 1500 fria mil som är standard i stadens leasingavtal.

3.3. Bedömning

Av kommunallagen framgår att nämnderna ansvarar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Likaså ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt.

Vår granskning visar att hemtjänsten inom vård- och omsorgsnämnden i stort följer de styrdokument och riktlinjer som finns för fordonshantering i Mölndals stad. Verksamheterna har därutöver utarbetat egna rutiner för kontroll och hantering av fordonsskada, fortkörningsböter eller parkeringsböter. Enligt uppgifter ansvarar respektive chef för att rutinerna görs kända bland medarbetarna. Detta görs företrädesvis vid introduktion till nyanställda samt på arbetsplatsträffar.

I likhet med servicenämnden används elektroniska körjournaler vilket innebär att uppgifter om förare, ärenden och tankning så som föreskrivs i Skatteverkets rekommendationer saknas.

Granskningen visar att skador på fordon anses vara relativt vanligt förekommande. Skadorna medför kostnader för enheterna, i synnerhet inom hemtjänsten. Det saknas uppföljning av skador så som föreskrivs i stadens riktlinjer för resor.

Utifrån ovanstående bedömer vi sammantaget att vård- och omsorgsnämnden i huvudsak har tillsett att verksamheten följer befintliga styrdokument för fordonshanteringen i staden. Däremot bedömer vi att det finns utvecklingsområden dels kopplat till nämndens uppföljning och kontroll av skador på fordon, dels kopplat till att vissa uppgifter inte dokumenteras i de elektroniska körjournalerna.

4. Samlad bedömning

I detta kapitel lämnas en samlad bedömning utifrån revisionsfrågorna. En slutsats utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning lämnas.

4.1. Bedömning utifrån revisionsfrågorna

Revisionsfrågor	Bedömning
Har nämnderna säkerställt en tillräcklig intern styrning och kontroll avseende fordonshanteringen?	Vi bedömer att servicenämnden samt vård- och omsorgsnämnden i huvudsak har säkerställt en tillräcklig intern styrning och kontroll avseende fordonshanteringen. Däremot bedömer vi att det finns vissa utvecklingsområden, dels kopplat till nämndernas uppföljning och kontroll av skador på fordon, dels kopplat till efterlevnad av Skatteverkets rekommendationer.

4.2. Slutsats

Utifrån granskningens syfte och grunderna för ansvarsprövning bedömer vi att servicenämnden samt vård- och omsorgsnämnden i huvudsak har säkerställt en tillräcklig intern kontroll avseende hantering och användning av kommunens bilar men att det finns vissa gemensamma utvecklingsområden. Utvecklingsområdena rör dels nämndernas uppföljning och kontroll av skador på fordon, dels efterlevnaden av Skatteverkets rekommendationer avseende körjournaler.

Slutligen har i granskningen framkommit att det kan finnas behov av att utreda vissa gemensamma frågor såsom alkohol och det eventuella behovet av ytterligare eller andra stadsgemensamma styrdokument avseende fordonshantering.

Utifrån granskningen rekommenderar vi servicenämnden att:

- ▶ utifrån sitt ansvar för stadens fordonshantering, överväga hur dokumentation i körjournaler ska följa Skatteverkets rekommendationer i syfte att undvika risk för förmånsbeskattning för anställda
- ▶ utifrån sitt ansvar för stadens fordonshantering överväga att utreda stadens behov av gemensamma styrdokument avseende fordonshantering
- ▶ tillse att skador på fordon följs upp i enlighet med gällande styrdokument

Utifrån granskningen rekommenderar vi vård- och omsorgsnämnden att:

- ▶ tillse att skador på fordon följs upp utifrån nämndens ansvar för kontroll och uppföljning av verksamheten
- ▶ överväga att utreda nämndens behov av gemensamma styrdokument kring fordonshantering utifrån uppgifterna om att enheterna utarbetar egna sådana

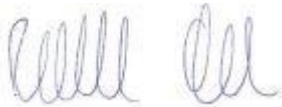
Göteborg den 29 september 2020



Johan Palmgren
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB



Marica Carlsrud Felander
Certifierad kommunal yrkesrevisor
Ernst & Young AB



Rebecka Rask
Verksamhetsrevisor
Ernst & Young AB

Bilaga 1: Bakgrund

Kommuner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Nämnderna ska enligt kommunallagen (2017:725) tillse att den interna kontrollen är tillräcklig, samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Vid brister i den interna kontrollen, finns risk för både ekonomisk skada och så kallad förtroendeskada där allmänhetens förtroende för kommunen kan påverkas negativt.

I Mölndals stad finns ett större antal fordon (i detta fall avses personbilar) som används i tjänsten. Servicenämnden ansvarar för kommunens gemensamma fordonsflotta vilken utgörs av cirka 290 fordon. Servicenämnden ansvarar för leasing och underhåll. Kommunens övriga förvaltningar leasar i sin tur fordon från serviceförvaltningen för eget bruk. Vård- och omsorgsförvaltningen brukar majoriteten av kommunens fordon, därutöver finns även ett större antal fordon inom serviceförvaltningen och tekniska förvaltningen.

Kommunfullmäktige i Mölndals stad har i budget 2020 antagit ett mål om att staden ska närma sig fossiloberoende genom effektiv resursanvändning, cirkulär ekonomi och hållbara transporter. Ur ett ekonomiskt perspektiv är det viktigt att kommunens fordon är anpassade utifrån verksamheternas behov, både avseende antal och funktion. För att möjliggöra detta är det viktigt att det finns ett system och regler för att kontrollera de fordon som finns inom kommunen samt hur dessa nyttjas. Ur ett förtroendeperspektiv är det också viktigt att kommunens fordon används på ett korrekt sätt.

En noggrant och kontinuerligt förd körjournal kan i vissa fall vara ett sätt att bevisa att en bil inte använts privat. Det är viktigt att nämnder utövar en ändamålsenlig styrning och kontroll inom området. Ett felaktigt användande kan skada tilltron till kommunen samt belasta skattebetalarna med felaktiga kostnader. Det är således av stor vikt att kommunen säkerställer att det inte förekommer privat användande av kommunens fordon.

Bilaga 2: Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar. Nedan beskrivs de revisionskriterier som är aktuella i denna granskning.

Kommunallagen (2017:725)

Enligt 6 kap. kommunallagen har nämnderna ansvar för att var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Likaså ska nämnderna se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett övrigt tillfredställande sätt.

Styrprinciper Mölndals stad (2017)

Av styrprinciper för Mölndals stad framgår att respektive nämnd ansvarar för att den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig.

Kommungemensamt reglemente (2018)

Av det kommungemensamma reglementet för Mölndals stad framgår att respektive nämnd ska följa gällande styrprinciper och de övriga styrdokument som beslutats av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

Nämnden ska iaktta de av fullmäktige uppsatta målen och beakta Mölndal Vision 2022 i sin strategiska planering. Nämnden ska fastställa egna mål, upprätta verksamhetsplan, verksamhetsberättelse och internbudget samt redovisa uppföljning av mål, budget och resultat.

Nämnden ska ta initiativ till utveckling och effektivisering samt skapa förutsättningar för att antagna mål, program och planer kan genomföras.

Nämnden ansvarar för att dess organisation är tydlig och ändamålsenlig med hänsyn till av fullmäktige fastställda mål och styrning samt andra författningar för verksamheten.

Bilaga 3: Intervju- och dokumentförteckning samt metodbeskrivning

Intervjuade funktioner

- ▶ Förvaltningschef serviceförvaltning, den 14 april 2020
- ▶ Chef för verksamhetsområde transport, den 7 april 2020
- ▶ Gruppintervjuer med enhetschefer inom vård- och omsorgsförvaltningen, den 12 augusti 2020

Dokumentförteckning

Kommungemensamt

- ▶ Trafiksäkerhetsanvisningar
- ▶ Riktlinjer för resor
- ▶ Trafiksäkerhetsanvisning för anställda i Mölndals stad
- ▶ Transportcentralens fordonsguide
- ▶ Rutin gällande alkohol och droger
- ▶ Kommungemensamt reglemente
- ▶ Styrprinciper Mölndals stad
- ▶ Mål- och resursplan 2020
- ▶ Årsredovisning 2019

Service nämnden:

- ▶ Intern kontrollplan 2020
- ▶ Reglemente
- ▶ Verksamhetsplan 2020–2022
- ▶ Detaljbudget 2020
- ▶ Verksamhetsberättelse 2019
- ▶ Uppföljning av intern kontroll 2020

Vård- och omsorgsnämnden:

- ▶ Intern kontrollplan 2020
- ▶ Reglemente
- ▶ Verksamhetsplan 2020–2022
- ▶ Verksamhetsberättelse 2019
- ▶ Uppföljning av intern kontroll 2020
- ▶ "Vid händelse av fordonsskada"
- ▶ Nämndens protokoll 2019–2020

Metod – stickprov

Stickprovet som har genomförts avser körjournaler. Syftet med stickprovsgranskningen har varit att kontrollera hur respektive nämnd arbetar med att säkerställa möjligheten till kontroll av användningen av fordon. Stickprovet omfattar granskning av körjournaler för fem bilar per nämnd under 2020. Totalt har körjournalerna för tio fordon under perioden 2020-01-01 till 2020-01-31 analyserat.

Bilaga 4. Skatteverkets rekommendationer avseende körjournal

Rättsfall har visat att i de fall Skatteverket kan visa dispositionsrätt till ett fordon, kan myndigheten också beskatta dispositionsrätten. Det är då upp till näringsidkaren/kommunen att bevisa att ingen (eller ringa) privat användning av bilen har skett. För att undgå beskattning krävs, enligt rättsfallen, en noggrant förd körjournal och att denna måste föras kontinuerligt. Även om Skatteverket i sådana frågor brukar göra en samlad bedömning av de olika omständigheterna i varje enskilt fall, kan en förd körjournal vara ett sätt att bevisa att en bil inte använts privat.

Sammantaget ska nedanstående uppgifter framgå i körjournaler utifrån Skatteverkets rekommendationer:

- ▶ Registreringsnummer
- ▶ Datum
- ▶ Mätarställning vid start
- ▶ Mätarställning vid stopp
- ▶ Körsträcka i km
- ▶ Resväg: från plats – till plats
- ▶ Förare
- ▶ Signatur
- ▶ Ärende
- ▶ Tankning